

Gemeentebreed

Leve het gesprek

J.H. Kuiper

We leven in een tijd waarin er veel verandert binnen de kerken. Je kunt daar een mening over hebben, dingen goed- of afkeuren, maar je moet er, om een moderne term te gebruiken, wel mee leren leven. Langzamerhand zie je verschillende vleugels ontstaan. Een akelig woord voor een werkelijkheid die zich wel aan ons opdringt. Het nare ervan is, dat je voordat je het merkt, elkaar in consequenties dringt die je eerst niet beseft hebt en die je waarschijnlijk ook niet wilt. Daarom is het belangrijk om met elkaar in gesprek te blijven en op elkaars visie in te gaan. Ik gebruik met opzet dit woord visie en niet, zoals vaak gehoord, het woord argumenten. Dat kan te veel de indruk wekken dat de uitkomst een soort wiskundesom is die iedereen die een beetje logisch denkt, wel moet beamen. De bedoeling van dit artikel is om in de situatie waarin we nu leven als kerken, een concrete mogelijkheid voor dat gesprek aan te wijzen. In dit blad is het ontbreken van een echt gesprek regelmatig betreurd.

Gemeenteschetsen

Er is een tijd geweest, dat bijbelstudie binnen de gemeente overzichtelijk geregeld was. Iedere leeftijd had zijn eigen soort vergadering. Iedere categorie had zijn eigen bond. Gelukkig bestaan ze nog; er is veel ervaring bij elkaar gebracht in de drie bijbelstudiebonden. Het zou dom zijn om daar als kerken niet van te profiteren. Toch is daarnaast een alternatief circuit ontstaan van bijbelstudiegroepen. Mensen kregen behoefte aan een lossere vorm van bijbelstudie. Allang waren in principe niet, maar in de praktijk wel, de bijbelstudies van de studentenverenigingen een bedreiging voor het ‘klassieke’ bijbelstudiewerk. Ik vermoed dat er niet alleen sprake is van een andere organisatie, maar ook van een andere visie op de gemeente van Christus in deze op het eerste gezicht betrekkelijk onschuldige variatie. Het zit ook niet in de organisatie op zich, maar in de vraag waarom je behoefte hebt aan een alternatief. Inmiddels komt het werken met ‘kleine groepen’ op, al dan niet georganiseerd via een miniwijk. Prachtig dat je zo naar elkaar leert omzien; ook zie ik het gevaar dat je niet verder kijkt dan je miniwijkneus lang is.

Tien jaar geleden ongeveer kwam het verschijnsel gemeenteschetsen in zicht. In de gemeente die ik toen mocht dienen, kwam er behoefte aan een gemeentebreed gesprek. Laten we met zijn allen het hebben over hetzelfde onderwerp. In preken, verenigingen en zelfs huisbezoek. Laten we, oud en jong, met elkaar in gesprek gaan. In de gemeente en vooral thuis. Parallel daaraan ontwikkelden de bijbelstudiebonden materiaal daarvoor. De eerste jaren hebben we toen zelf het een en ander ontwikkeld. Later kwam daar het materiaal van de bonden voor beschikbaar. Het toenmalige GVI was bereid om de organisatorische kanten van deze publicaties te verzorgen. Inmiddels is dat ook weer veranderd en zijn de gemeenteschetsen gratis te downloaden van de website van de Bijbelstudiebond (www.bijbelstudiebond.nl). De bedoeling is dat iedereen dit materiaal kan gebruiken en eventueel aanpassen aan de situatie binnen de plaatselijke gemeente.

Groei

Bij de voorbereiding van dit artikel heb ik de lijst beschikbare schetsen doorgenomen. Het valt op, dat er duidelijk groei in zit. De eerste producten laten nog duidelijk de beginsituatie zien. Maar in de latere producten is er een overvloed aan materiaal beschikbaar en aan werkvormen. Bij de schetsen hoort een handleiding voor gebruik in de gemeente. Die laat ook duidelijk zien dat de wat intellectualistische benadering die het verenigingswerk vroeger wel eens kenmerkte, verlaten is voor een benadering van hoofd, hart en handen. Prachtig.

Het werkt!

Vanuit mijn ervaring kan ik zeggen: het werkt! Als je voor zo'n aanpak kiest, kunnen allerlei mensen die anders opgesloten waren binnen hun eigen circuit, met elkaar in gesprek komen. Jong en oud, 'conservatief' of 'modern', je ontmoet elkaar binnen deze aanpak en je kweekt begrip voor de benadering van de ander. Dat betekent heel concreet dat je de radicalisering een stap voor bent, die met het gegeven van de vleugels binnen de kerk als een reëel gevaar direct om de hoek ligt. Leve het gesprek. Vaak blijkt het dan nog wel wat mee te vallen. Jonge mensen blijken ook van Christus te houden en oude mensen laten zien dat ze hun toekomst niet verwachten van een oude berijming, maar van Christus zelf. Daar ligt de herkenning voor elkaar en de hoop voor de toekomst.

Blinde vlek

Inmiddels zijn er zeventien gemeenteschetsen klaar. De meeste staan op de website van de Bijbelstudiebond. Ik heb ze niet allemaal doorgeplozen voor dit artikel. Wel heb ik nagegaan, hoe ze spreken over het onderwerp van deze tijd: het werk van de Heilige Geest. Dat is heel gemakkelijk te doen, juist omdat ze elektronisch beschikbaar zijn. Je typt gewoon de naam van de Geest in en de computer doet de rest. Helemaal betrouwbaar blijkt de zoekfunctie van Adobe Reader overigens niet te zijn. Daarom heb ik een paar artikelen ook handmatig gecontroleerd.

Het verrassende is dan dat het werk van de Heilige Geest zo weinig uitgewerkt wordt. In de schets van prof. dr. J. van Bruggen over de doop wel, en in die van Ina Veurink-Prins over: je mag er zijn. Ook in de schets van H. Drost over Gods huis. En in de laatste, over zonde en vergeving (geschreven door Marja Zwikstra-de Weger) krijgt de Heilige Geest nadrukkelijk aandacht.

Verder vaak vooral in citaten uit de Bijbel en/of de belijdenis. En Hij wordt genoemd. Uiteraard. Maar wat betekent dit?

Opvallend vind ik het ontbreken van expliciete aandacht voor het werk van de Heilige Geest in de schetsen over het avondmaal, over de Bijbel en over de christelijke levensstijl. Eigenlijk ben ik daar wat verbaasd over. Als ergens het werk van de Heilige Geest als apart punt ter sprake moet komen, dan juist daar. Juist vanuit de gereformeerde belijdenis.

- Bij het avondmaal: wat betekent het dat wij in de viering van het avondmaal door de werking van de Heilige Geest de band met Christus ervaren? Zie HC zondag 28 en 29.
- Bij de schets over de Bijbel: wat betekent het dat het Woord van God het eerste instrument is van de Heilige Geest?
- Bij de schets over levensstijl: wat houdt leven door de Geest in; wat is het verband tussen onze activiteit en zijn werk, tussen onze inspanning en zijn vrucht?

Daarom zou ik de bijbelstudiebonden willen vragen: leg het nog eens aan de schrijvers voor. Integreer het werk van de Geest in deze publicaties.

Juist het feit dat ze elektronisch beschikbaar zijn geeft de mogelijkheden om van alle schetsen regelmatig een update te geven. Je komt in deze schetsen hetzelfde tegen als in de catechisatieleergang *Ik geloof*: voorbeelden van tien jaar geleden kloppen lang niet allemaal meer. De schets over de zondag zal na de synode van Amersfoort-Centrum in ieder geval bijgewerkt moeten worden. Om maar één ding te noemen.

Maar afgezien daarvan: stel het werk van de Geest als apart punt aan de orde voor alle schetsen. Je zou, juist met het oog op de situatie van de kerken van dit moment, die kerken er een geweldige dienst mee bewijzen. Misschien heeft wie meer van de Geest wil, dan meer dan genoeg. Of hebben de ‘charismatischen’ toch gelijk dat we als gereformeerden een blinde vlek voor het werk van de Geest hebben? Dan zouden we de lijn van onze voorganger Johannes Calvijn vergeten. Hij wordt immers de theoloog van de Heilige Geest genoemd.

Wensen voor de toekomst

Er is natuurlijk een eindeloze hoeveelheid onderwerpen die aan de orde kunnen komen op deze manier.

Een paar wil ik noemen:

- In het licht van bovenstaande zou ik graag een aparte schets zien over het werk van de Heilige Geest. Niet als alibi voor het gemis van aandacht in andere schetsen. Maar als uitdaging om, net als in de Heidelbergse Catechismus, zijn werk in het geheel van ons geloof te integreren. Zondag 20 over de Heilige Geest is de kortste zondag. Dat kan, omdat het werk van de Geest overal ter sprake komt.
- Een schets over de kerk vandaag zou ik ook verwelkomen. Het lijkt erop dat we de sterke belijndheid van het verleden ingeruild hebben voor een kerkelijk relativisme. Maar wat doen we met de belijdenis over de kerk in de situatie van nu? Wie durft?

Afgezien daarvan: ik zou het fijn vinden als de aangeboden schetsen actueel zijn. Dat vraagt om regelmatige bijstelling van het materiaal, in selectie van onderwerp, in bijstelling van de werkvormen en voorbeelden en in bijwerking van de literatuur.

Directe aanleiding daarvoor kan zijn de gebruikte bijbelvertaling. Nu zien we dat de een de vertaling 1951 gebruikt en een ander bijvoorbeeld de Groot Nieuws vertaling. Als, zoals op het moment dat ik dit schrijf, de Nieuwe Bijbelvertaling vrijgegeven wordt voor gebruik binnen de kerk, is het ook tijd om die door te voeren in de schetsen. Wie weet, wat daaruit voortkomt. Het beschikbaar zijn van een nieuwe vertaling is op zichzelf al een stimulans voor bijbelstudie.

Laat één ding duidelijk zijn: mijn enthousiasme voor de in de gemeenteschetsen aangereikte manier van werken geeft deze opmerkingen in. Er is een groeiende aandacht voor het werken in kleine groepen. Best. Laat dit parallel gaan met de bereidheid om dit patroon achter je te laten in een gemeentebrede aanpak. Leve het gesprek.